

Alhemija sreće naspram alhemije zlata – uporedna analiza tumačenja pojma “visio smaragdina” kod Henry Corbina i Paula Coelha

Emira Musa

Radio “BIR”, Sarajevo

Sažetak

Prema predaji smaragdnu ploču Hermesa Trismegistosa, jedan od najstarijih alhemičarskih spisa, pronašao je Aleksandar Veliki u pohodu na Egipat. Povjesničari, pak, tvrde da je njeno porijeklo na istoku, pa čak i da je moguće da je nastala u Kini. Tekst *Smaragdne ploče* služio je vijekovima alhemičarima širom svijeta kao cjelovita filozofija koja u sebi nosi tačnu recepturu za izradu Kamena mudrosti i Elikkira mladosti, a u osnovi te filozofije je Hermesovo načelo “kako je gore tako je dolje”. Ali pored ovog, manje poznata i ništa manje bitna su i načela “sve je dobro” i “ne postoji ništa skriveno što neće biti otkriveno”. U knjizi *Alhemičar*, jedan od najpoznatijih i najpopularnijih pisaca današnjice, Paulo Coelho dosljedno slijedi načela ove filozofije. U iranskom sufizmu se također razvila čitava filozofija zasnovana na smaragdnoj svjetlosti i smaragdnoj ploči, ali ovdje nije riječ o tek pukom, malenom, dragom kamenu, nego o smaragdnom stijenama na mističnoj planini Qaf, pa čak i o smaragdnom gradovima. U knjizi *Svjetlosni čovjek u iranskom sufizmu* pobijaju se osnovna načela hermetizma. I iako je simbolika korištena u ovoj filozofiji povezana s

hermetizmom i iako iranske sufije Hermesa prizivaju kao duhovnog šejha, to nije hermetizam koji ne priznaje Bogu božanstvenost, već naprotiv. **Ključne riječi:** Smaragdna ploča, simbolizam, Coelho, Corbin, iranska filozofija, alhemija.

Uvod

Suočeni s ovom pomalo prezahtjevnom zadaćom da uspostavimo odnos između Corbina i Coelha pribjegli smo tome da izaberemo nekoliko dodirnih i nekoliko suprotnih tačaka, odnosno nekoliko meta koje ćemo pokušati analizirati po cijenu da sve drugo promašimo. Zadatak se čini zahtjevnim iz nekoliko razloga, a prvi jeste stoga što se radi o potpuno različitim književnim vrstama, i dok se Corbin na naučnom nivou bavi duboko zamršenim, očaravajućim svijetom iranske filozofije i teozofije u knjizi *Svjetlosni čovjek u iranskom sufizmu*, dotle Coelho na potpuno jednostavan, beletristički popularan način, uvodi čitaoca u svijet mistike i alhemije u djelu *Alhemičar*. Simboli i teme predstavljaju elemente povezivanja i analogija, ali nas tumačenja simbola u ova dva djela dovode do potpuno različitih razina i spoznaja, te smo zbog toga rad naslovili “Alhemija sreće naspram alhemije zlata” (materijalizma, bogatstva), kako bi na samom početku uspostavili osnovni moment razilaženja ove dvojice autora.

Prije samog upuštanja u analizu, donijet ćemo nekoliko napomena vezanih za autore Corbina i Coelha, te za djela *Svjetlosni čovjek u iranskom sufizmu* i *Alhemičar*:

Henry Corbin bio je poznati učenjak, filozof i teolog. Bavio se iranskim sufizmom, i iako nikada nije prešao na islam, izučavanju sufizma je pristupio s velikim simpatijama, a velikog Suhrawardija je smatrao za svog duhovnog učitelja. U svojim izučavanjima dotakao se mnogih važnih aspekata iranskog sufizma i približio ih Zapadu. Ključne teme o kojima Corbin piše u *Svjetlosnom čovjeku u iranskom sufizmu* su:

- Simbolizam Pola u iranskom sufizmu, koji predstavlja orijentir za Svjetlosnog čovjeka, ali ne onog geografskog pola (Sjevera), nego kosmičkog sjevera koji je daleko od svijeta ega i materijalne egzistencije i koji na kraju dovodi do otkrića Savršene Prirode – sjedinjenja sa

- svojim višim ja, gdje je Savršena Priroda poput kozmičkog blizanca.
- Sufija proživljava mističko putovanje prema odredištu – Polu. Put uključuje sedam stupnjeva transformacije, od kojih je svaki povezan sa svjetlom određene boje, i s jednim od odabranih Poslanika u islamu. Predzadnja etapa je povezana s blistavom tamom – mističnom crnom svjetlošću, a završna faza predstavlja smaragdno zeleno svjetlo koje je ključno za analizu u ovom radu.

Paulo Coelho je jedan od najpoznatijih i najpopularnijih pisaca današnjice, a njegova knjiga *Alhemičar* je, prema anketi BBC-ija, svrstana u sto najomiljenijih djela svih vremena. Kritika je posebno naklonjena njegovoj poetici, realističnom i filozofskom stilu pisanja i simboličkom jeziku. Simbolički jezik kojim se Coelho služi bit će predmet i naše analize.

Ključne teme u knjizi *Alhemičar* su:

- Alhemija na način da Coelho transcendirira sve religije u prilog alhemiji – onoj koja je, kako on smatra, u temelju svih religija, a istovremeno ih sve nadilazi. U knjizi su isprepleteni islamsko-kršćanski elementi, a u želji da svoju priču učini intrigantnom i čitatelje pouči tajni sreće, popularizira magiju i alhemiju kao oruđa kojima se sreća ostvaruje.
- Dostizanje Velikog Djela, otkrivanje Duše svijeta i pronalaženje Smaragdne ploče, a sve to na putu prema egipatskim piramidama, glavne su odrednice Coelhovog *Alhemičara*. Evandjelje hermetizma kojeg čini sadržaj Smaragdne ploče, Coelho stavlja kao prapočetak svim religijama koje su se iz njega razvile. Smaragdna ploča je (po Coelho) ujedno i najkraći put do "Duše svijeta" s kojom on komunicira znakovnim jezikom.

Imajući u vidu kompleksnost djela *Svjetlosni čovjek u iranskom sufizmu* i simbolički jezik kojim se poslužio Coelho u *Alhemičaru* ovaj rad ćemo ograničiti na analizu nekoliko ključnih pojmova koji se nalaze u oba djela, odnosno podijelit ćemo ga u etape duhovnog putovanja koje junaci (uslovno) ova dva djela prolaze: želja za putovanjem, putokazi – simboli, alhemija kao sredstvo putovanja, Smaragdna ploča, cilj – smisao putovanja, te kraći zaključak.

Želja za putovanjem

Kako bi započeli uporednu analizu tumačenja pojma “visio smaragdina” kod Henrya Corbina i Paula Coelho odlučili smo se da, pošto je u oba djela riječ o putovanju, kod Corbina onom duhovnom, sufijskom, a kod Coelho onom stvarnom putovanju mladića Santijaga iz Španije u Egipat, ovu analizu podijelimo na etape tog putovanja pa ćemo se na samom početku pozabaviti odlukom da se krene na put, odnosno željom za putovanjem.

Iako se naizgled i na prvo čitanje *Alhemičar* čini kao “bezazleno”, lahko štivo, namijenjeno širokim masama, napisano s jednim jedinim ciljem da razonodi, usreći i prenese optimistički duh kojim je knjiga protkana u vidu poruke “Sve će biti dobro, samo nešto treba jako željeti i želje će se ostvariti” i sl., dublja analiza ovog štiva pokazuje da se radi o priči sa dubokom simbolikom. Coelho je svojim *Alhemičarom* popularizirao čudnu mješavinu misticizma, magije i arhaičke nauke, te sva dešavanja i svi likovi u knjizi imaju svoju simboliku. Priča počinje ovako: “Mladiću je bilo ime Santijago”. Nosio je knjigu (naslućuje se simbol gnoze) i tjerao je ovce (povratak prirodi i prirodnim religijama). Prvo prenoćište sa stadom bilo je pod zvjezdanim nebom (simbol astrologije i sudbine) pored razrušene crkve (negiranje konvencionalne religioznosti).

Prva Santijagova zapažanja vezana su uz neku “tajanstvenu energiju koja spaja njegov život sa životom tih ovaca”. Pripovijetka je upotpunjena mudrosnim notama koje čitateljev duh uvode u osnove kontemplativnog iskustva u kojima se čitatelj ugodno osjeća.

Pisac nas dalje upoznaje da svoju pismenost Santijago duguje sjemeništu u kojem je boravio ne po vlastitoj želji (kao ni Coelho). Prema Coelho, katoličke odgojne ustanove su monstruoze, što ističe u svojim romanima, a na likove projicira vlastitu ogorčenost zbog zatočeništva. Santijago je pustolovinu smatrao važnijom “nego spoznati Boga i ljudske grijehe”. Tom rečenicom autor predstavlja Crkvu (religiju) kao instituciju koja ugrožava privatnost pojedinca čeprkajući po njihovim grijesima: „Namjeravao je ovaj put da djevojci objasni zbog čega običan pastir zna čitati: do šesnaeste je godine bio u jednom sjemeništu. Roditelji su htjeli da postane svećenik i razlog za ponos skromne seoske obitelji koja je radila samo za hranu i vodu, kao i njegove ovce. Učio je latinski, španski i teologiju. No već kao dijete sanjao je da upozna svijet, i to mu je bilo

neusporedivo važnije od spoznavanja Boga ili ljudskih grijeha. "Ovdje prvi put saznajemo za Santijagovu želju da putuje svijetom. „Ne znam kako to traže boga u sjemeništu“ – razmišlja Santijago promatrajući kako se sunce rađa. Očita je sugestija da život na takav način posvećen Bogu zatire čovjekove iskonske težnje za srećom, a glavni junak, pogleda uprtog u nebo, odabire život pustolova.

I dok se u Coelhovom romanu na putovanje gleda kao na pustolovinu, avanturu u iranskom sufizmu na putovanje se gleda u potpuno drugačijem svjetlu.

Ovdje ću samo navesti nekoliko napomena vezanih za iransku teozofiju i sufizam. Nekoliko je važnih simbola kojima se bave iranski filozofi i teozofi, a među tim simbolima posebno mjesto zauzima simbol svjetlosti pa će tako znameniti Suhrawerdi utemeljiti išraqi filozofiju – filozofiju svjetlosti, a da bi se spoznala ili pak dostigla „Svjetlost“ i da bi se postalo „Svjetlosni čovjek“ potrebno je otisnuti se na mističko, duhovno putovanje pa će Mulla Sadra Širazi, na tragu Suhrawerdijeve filozofije, napisati svoje enciklopedijsko djelo *Al-Esfar (Četiri umska putovanja)*. Ova „umsko putovanje“ važna su i za našu analizu tumačenja pojma visio smaragdina, jer da bi stigli do Smaragdne ploče, najprije se moramo usuditi da krenemo na put.

„Fiziologija svjetlosnog čovjeka, podrazumijevajući cijelo jedno učenje o simboličkim formama, ovdje se preobličuje pod jednim drugim vidom *interarium ad visionem smaragdinam*. Drukčije kazano, boje koje odlikuju obojene fotizme vizionarskog opažaja, ukratko, posjeduju ovo značenje: preobrazba osjetilnog kroz preobrazbu čula u „smislu onog nadosjetilnog.“

Koliko je važno putovanje dovoljan nam je pokazatelj u knjizi *Svjetlosni čovjek u iranskom sufizmu* gdje Corbin navodi primjer Ibn Arabija i kaže da Ibn Arabi (1240) uzdiže do simbola svoje vlastito putovanje prema Orijentu „putovanje koje ga od Andalusa vodi prema Mekki i Jeruzalemu on uzima za svoj *Isra*, poistovjećujući ga sa onim estasis koji ponavlja Poslanikovo uzlaženje od neba do neba, sve do „Lotosa granice“. Ovdje geografski Orijent, „doslovni orijent“, postaje simbol „istinskog“ Orijenta, koji jeste nebeski pol, u vezi s kojim suhrawardijska inicijacijska priča o Izgonstvu opisuje uzdizanje nalik onom uspinjanju planinom Qaf do Smaragdne Stijene.“

Iz ova dva primjera jasno vidimo razliku između Coelhovog putovanja gdje je putovanje avantura, zabava, nepoznanica i onog putovanja u

iranskom sufizmu gdje je put jednak hodočašću, pa se čak može izdići i na nivo ličnog *Isra*.

Putokazi – simboli

I u *Alhemičaru* i u *Svjetlosnom čovjeku u iranskom sufizmu* sve ima svoju simboliku i svoju svrhu pa tako i da bi naši putnici krenuli na putovanje moraju pratiti određene orijentire i putokaze. U iranskom sufizmu posebno mjesto zauzima jedan važan simbol Pola – Sjevera. Simbolizam pola predstavlja orijentir za Svjetlosnog čovjeka, ali ne onog geografskog pola (Sjevera) nego kosmičkog sjevera, koji je daleko od svijeta ega i materijalne egzistencije i koji na kraju dovodi do otkrića Savršene Prirode – sjedinjenja sa svojim višim ja, gdje je Savršena Priroda poput kosmičkog blizanca. Ovim simbolom Corbin se posebno pozabavio u *Svjetlosnom čovjeku* i ovaj simbol predstavlja jednu od okosnica njegove analize. „Međutim, preovlađuju naznake o tome kako smo mi, zapravo, na kapiji nadnaravne onkrajnosti: postoje nestvorena svjetla; jedan svijet koji taji svoje vlastito svjetlo, poput onih bizantijskih mozaika čije zlato iz pozadine osvjetljava prostor kojeg ti mozaici okružuju, jer staklene kocke su, naime, načinjene od zlatne ploče; zemlja bez sjene, nastanjena svjetlosnim bićima koja dosežu duhovne visove nedostupne Zemljanima. To su istinska bića iz onostranog svijeta: tamo gdje prestaje sjena, sjena koja drži zatočenom svjetlost, ondje započinje onostrano, a to je samo tajanstvo kojeg označava simbol Sjevera. Sjevernjaci, na isti način, simboliziraju čovjeka čija duša je dosegla potpunost i takav sklad da je lišena negativiteta i sjene; ona nije ni istočna ni zapadna. U indijanskoj mitologiji također narodi Uttara-kurus, narodi sjevernog sunca, po naravi su potpuno i idealno individualizirani; narod dvojnika, tvoreći par, uosobljuje jedno stanje punoće koju također dobrano izražavaju forma i dimenzije njihove zemlje: zemaljski raj na krajnjem Sjeveru, čija konfiguracija je poput one savršene kocke, nalik varu Yime, smaragdnih gradova Jabalqe i Jabarse, nalik nebeskom Jeruzalemu.“

Osim simbola Sjevera, Corbin je analizirao i simbol Orijenta, mističke planine Qaf, mističkog Sinaja i slično, a glavne odrednice topologije nam donosi iz Suhrawardijevih djela:

„Povratak prema Orijentu predstavlja ulazak na planinu Qaf, kozmičku planinu (ili psihokozmičku), planinu sa smaragdnom gradovima, sve do nebeskog pola, mističkog Sinaja, smaragdne Stijene. Glavna

Suhrawardijeva djela nam preciziraju topologiju (usp. Infra III). Orijent je mistička Zemlja Huraqliya, Terra lucida, smještena na nebeskom sjeveru. To je baš ondje gdje se ozbiljuje susret između hodočasnika i onoga koji ga je porodilo, susret sa Savršenom Prirodom, osobnim Anđelom koji mu otkriva mističku hijerarhiju svih onih koji su mu prethodili u nadosjetilnim uzvisinama, i koji, pokazujući gestu onoga koji mu neposredno prethodi, veli: „On me sadrži na isti način na koji ja navlastito sadržim njega.“

U iranskom sufizmu Orijent nije Orijent, Sjever nije Sjever, Svjetlost nije Svjetlost i put nije putovanje, nego je duhovno uzdizanje prema kozmičkoj vertikali.

„Pred tim Orijentom – izvorom, koji osno usmjerava prema polu kao kapiji onostranog, tamo gdje u božanskoj Noći sija unutarne svjetlo, to jeste ezoterijsko svjetlo, zemljovidni, „doslovni” Orijent, naime, bi simbolizirao dan egzoterijske svijesti, koja se suprotstavlja onoj božanskoj Noći Neizrecivog s nimalo manje snage negoli se suprotstavlja noći dubina potamnjele Psihe, mijesajući je jednu s drugom, jer usljed svoje naravi Dan ne može supostojati sa Noći; on može postojati samo po sudbonosnoj naizmjeničnosti dana i noći, rađanja i sunčevih zalazaka. Ali, gle, evo jedne druge svjetlosti, svjetlosti smaragdne Stijene (u gnozi ismailijskog šiizma, jedan drugi simbolizam će ukazivati na „sunce koje se rađa na zapadu“, to jeste naporedo s noći, ali tu će se, strogo govoreći, raditi o Imamu koji je pol, zasvodnica i okomica ezoterijske hijerarhije). „Ponoćno sunce“ simbolizira unutarnju svjetlost, svjetlost koja je skrivena samim obitavalištem (kao varam Yime), unutar samog tajanstva. Zbog toga se, kažemo, ovdje preporuča jedno novo vrednovanje suprotnosti Orijent-Okcident: „sjeverni“ čovjek ovdje nije više čovjek etnologije, nego je to „orijentalni“ čovjek u *polarnom* smislu te riječi, to jeste izgnani gnostik, stranac koji odbacuje jaram „nasilnika“, jer je on bio poslan u ovaj svijet poradi svrhe koju ovi ne mogu prepoznati. Stoga smo mi već naslutili sadržaj ovog temeljnog usmjerenja, koje usmjerava i ozbiljuje viziju u smislu uzdizanja koje je u pregnuću sa našom idejom bliskom dimenzijama vremena, evolucije, historijske stvarnosti.“

U *Alhemičaru* smjer putovanja, za razliku od nebeskog Sjevera i duhovnog Jeruzalema, su egipatske piramide, što također ima snažnu simboliku. Naime, nakon što usnije san o blagu Santijago se odlučuje da taj san i protumači, odnosno da odredi smjer svog putovanja i kao i mnogi ljudi današnjice obraća se vračari – Ciganki (ovdje se vidi

Coelhova povezanost s magijskim tradicijama, posebno s kultom vještica i vračanja).

„Starica sjedne i zatraži to isto od njega. Potom ga uzme za obje ruke i započne se tiho moliti.

Činilo se da je to ciganska molitva. Mladić je putem već bio susreo mnoge Cigane. Oni su putovali, no nisu napasali ovce. Ljudi su govorili da se ciganski život sastoji od neprestanog varanja drugih. Govorili su također da su sklopili sporazum sa zlim dusima, da otimaju djecu kako bi služila kao roblje u njihovim tajanstvenim čergama. Kada je bio malen, mladić je premirao od straha da ga ne ugrabe Cigani, i taj ga strah ponovo obuze dok ga je starica držala za ruke.

„No tu je slika presvetoga Srca Isusova“, pomisli, nastojeći se smiriti. Nije želio da mu ruke počnu drhtati, pa da starica uoči kako se boji. U sebi izmoli Očenaš.

- Kako zanimljivo – reče starica, ne skidajući pogleda s mladićeve dlana, i ponovo ušuti. Mladić je postao uzrujan. Ruke mu se nehotice počеше tresti, te starica shvati. On brzo povuče ruke.
- Nisam došao da mi čitate iz dlana – reče, pokajavši se već što je ušao u tu kuću. Pomisli načas kako bi bolje bilo platiti i otići, čak ako ništa i ne dozna. Previše je važnosti davao snu koji se bio ponovio.
- Došao si da ti rastumačim snove – odgovori starica. – A snovi su Božiji jezik. Kada On govori jezikom svijeta, ja ih mogu protumačiti. Ali, ako govori jezikom duše, samo ti to možeš razumjeti. A posjet ću ti ionako naplatiti.

„Još jedna smicalica“, pomisli mladić. Međutim, odluči se izvrnuti toj opasnosti. Pastir se uvijek izvrgava opasnosti od vukova ili od suše, no upravo to čini uzbudljivim pastirsko zvanje.

- Dvapat sam uzastopce usnio isti san – reče. – Sanjao sam da sam sa svojim ovcama na paši, kadli se pojavi dijete i počne se igrati sa životinjama. Ne volim da mi diraju ovce, one se boje neznanaca. No djeca se uspiju igrati sa životinjama, a da se one ne prestraše. Ne znam zašto. Ne znam kako životinje znaju koje su dobi ljudska bića.
- Vрати se na svoj san – reče starica. – Lonac mi je na vatri. Osim toga, imaš malo novaca i ne možeš mi oduzeti sve moje vrijeme.
- Dijete se i dalje igralo s ovcama neko vrijeme – nastavi mladić, pomalo nelagodno. – odjednom me uhvati za ruke i odvede do egipatskih piramida.

Mladić nakratko zastane da vidi zna li starica što su to egipatske piramide. No starica je i dalje šutjela. Dakle, među egipatskim piramidama – polako izgovori posljednje tri riječi, kako bi starica mogla dobro razumijeti – dijete mi reče: „Ako ovamo dođeš, naći ćeš skriveno blago.“ A kad mi je htjelo pokazati tačno mjesto, ja se probudim. Oba puta.“

Iz ovog podužeg pasusa možemo razaznati nekoliko stvari: Coelho promovira vraćanje, gledanje u dlan i tumačenje snova, a najvažnija je da će Santijago svoju sreću pronaći kod egipatskih piramida koje su pradomovina raznih ideologija, mističnih pokreta i tajnih društava.

Svjetlosni vodič

Nakon odluke da se krene na putovanje u obje knjige nailazimo na vodiče za Svjetlosnog čovjeka. U *Alhemičaru* prvi vodič je starozavjetni kralj Šalema, Melkisedek, koji je sa svoja dva kamena Urim i Tumim postao prototip mudraca i vidovnjaka istovremeno. Izbor Melkisedeka nije slučajna. Hermetika koja potječe iz drevnog Egipta, prema predaji, predana je čovječanstvu od Thotha, egipatskog boga mudrosti kojega su Grci prozvali Hermes Trismegistos, (Triput najveći Hermes) i njemu se pripisuju brojna djela hermetičke tradicije, poput čuvene Smaragdne ploče (lat. Tabula smaragdina, eng. Emerald tablet). Hermetizam se održao do današnjih dana, a svoj je procvat imao u XIX st., kada su osnovani brojni redovi, od kojih su poznatiji: Hermetički red Zlatne zore (Hermetic Order of the Golden Dawn), Stari i mistični red Ruže i Križa (Ancinet and Mystical Order Rose and Crucis), Hermetičko bratstvo Luči (Hermetic Broterhood of Luxor), Red Istočnog hrama (Ordo Templi Orientis) i dr. Hermetizam je magijsko-okulistički pravac, a hermetisti djeluju pod raznim imenima i tradicijama. Najpoznatiji hermetički duhovni pravci svakako su Thelema čiji je osnivač čuveni mističar Aleister Crowley (1875–1947) i teozofija koju je osmislila njemačko-ukrajinska mističarka Helena Blavatsky (1831–1891). Nadalje, u okviru hermetizma nastao je i poznati pokret slobodnih zidara poznatiji kao Masoni. Hermetisti se često služe magijom, okultizmom, spiritizmom i djeluju potpuno tajno. Preuzeli su mnogo paganskih obilježja, simbola i filozofskih nazora, no imaju i mnogo kršćanskih motiva u svojoj praksi (crkve, mise, strogu svećeničku hijerarhiju i sl.)

Prvo čemu starac (Melkisedeka) podučava Santijaga jeste da postoje tajne sile koje upravljaju svijetom, te da svaki čovjek ima svoje lično

poslanje – odnosno svoju Ličnu Legendu što je u potpunoj suprotnosti s monoteističkim religijama, gdje je sila koja upravlja svijetom jedino i samo Bog, a ljudi su stvoreni kako bi Ga obožavali i živjeli život u skladu sa njegovim zakonima.

„U toj životnoj dobi sve je jasno, sve je moguće, te se ljudi ne boje sanjariti i željeti ono što bi voljeli raditi u životu. Međutim, kako prolazi vrijeme, neka tajanstvena sila počne s dokazivanjem kako je Osobnu Legendu nemoguće ostvariti.“

To što je starac govorio mladiću se činilo bez puno smisla. No, htio je saznati što su to „tajanstvene sile“. Trgovčeva će kći ziniti od iznenađenja kada ovo čuje.

- To su sile koje se čine zlima, no zapravo te podučavaju kako ćeš ostvariti Osobnu Legendu. Pripravljaju ti duh i volju, jer velika je istina na ovom planetu: tko god da jesi ili što god da činiš, kada nešto uistinu želiš, to je zato što je ta želja rođena u Duši Svijeta. To je tvoje poslanje na Zemlji.
- Čak i ako samo hoću putovati? Ili se oženiti s kćeri trgovca tkaninom?
- Ili tražiti blago. Dušu Svijeta hrani ljudska sreća. Ili nesreća, zavist, ljubomora. Jedina je dužnost ljudi ostvariti vlastitu Osobnu Legendu. Samo to.

„A kad nešto uistinu želiš, onda se i sav Svijet uroti da to i ostvariš.“

U iranskom sufizmu za Svjetlosnog čovjeka vodič ima potpuno drugu svrhu da ukáže na smijer Polarne zvijezde, kao kozmičkog simbola unutarnje doživljene zbilje: „Mi ćemo ondje iznova pronaći istovijetnu sličnost koja vrijedi za kozmičku planinu kojoj je pol najviša tačka. Isti zakon jedne psihokozmičke strukture posvjedočuje, primjerice, sličnost umskog kruženja oko srca onim kruženjima koja se vrše oko Hrama i vrtnji nebeskog svoda oko njegove ose. Usmjeren na zenit, primordijalna Paslika središta koje mistik iskušava u sebi samome, oko kojeg se on iznutra vrti, onemogućuje mu da opazi Polarnu zvijezdu kao kozmički simbol unutarnje doživljene zbilje. Unutarnje svetište i smaragdna Stijena su, naime, istodobno kapija i mjesto teofanija, pol usmjerenja, pravac iz kojeg se ukazuje svjetlosni vodič.“

Vodič, odnosno šejh, za sufije je sam Hermes, ali ovoga puta u potpuno drugačijem svjetlu: „Dokaz osobne inicijacije ovdje se sastoji u pregnućima svjetlosnog čovjeka, Phosa, pred kojima Tmina primordijalnog tajanstva se preobražava u svjetlosnu Noć. U tom nadiranjju prema središtu, polu i ‘Tminama na prilazima polu’ najednom se ukazuje

svjetlosni Vodič, Savršena Priroda. Ona je ta koja uvodi u tajanstvo geste koja nosi svjetlost u toj Noći: Vađenje Slike koja predstavlja prvotno objavljenje Abscondituma. Inicirani, stavivši lampu pod staklenku, kako mu je naložila Savršena Priroda, ulazi u podzemnu sobu; ondje opaža šejha koji je Hermes i koji jeste njegova vlastita slika, sjedeći na tronu i držeći u rukama smaragdnju ploču.“

Alhemija kao cilj i sredstvo putovanja

Alhemija je postojala vjerovatno još od prahistorijskih vremena. Na pitanje: zašto bi alhemija postojala milenijima u tako različitim civilizacijama kao što su one Bliskog i Dalekog istoka, odgovor većine historičara bi bio da je čovjek uvijek iznova podlegao iskušenju da se brzo obogati, pokušavajući da od običnih metala načini srebro ili zlato, sve dok mu empirijska hemija XVIII st., nije na kraju dokazala da se metali ne mogu pretvarati jedan u drugi.

Prema definiciji “Alhemija je drevna umjetnost transformacije, nauka o činjenju stvari boljima, postupak koji rudu pretvara u zlato, usavršava našu prirodu (osobnost) ili kreira mistična iskustva. Najveća razlika između alhemije i moderne nauke ogleda se u tome što alhemičari vjeruju da se istinska promjena ne može dogoditi sve dok se ne ispune sva tri nivoa realnosti: psihički, mentalni i duhovni. Alhemičari vjeruju da je svijest sila koja upravlja prirodom, i ako uspijete da očistite i usavršite svoju vlastitu svijest, moći ćete da tu snagu prenesete i na svijet koji vas okružuje. U tom smislu, oni su razvili duhovnu tehnologiju, nauku duše.”

Kada govorimo o Alhemiji izdvajaju se dva najvažnija simbola Sunce i Mjesec, odnosno zlato i srebro.

“Zlato i srebro su bili sveti metali i prije nego što su postali mjerilo trgovačkih transakcija. Oni su zemaljski odraz Sunca i Mjeseca. Istinska simbolika počiva na činjenici da stvari koje se mogu razlikovati jedna od druge u vremenu, prostoru, materijalnoj prirodi i mnogim drugim ograničavajućim osobinama, mogu također posjedovati i ispoljavati isti suštinski kvalitet. One se tako javljaju kao raznovrsne refleksije, manifestacije ili proizvodi jedne iste stvarnosti – koja je sama po sebi nezavisna od vremena i prostora. Otuda nije sasvim ispravno reći da zlato predstavlja Sunce, a srebro Mjesec; tačnije je da su ova dva plemena metala i dva nebeska tijela simboli ista dva kozmička ili božanska

realiteta. Magija zlata tako izvire iz njegove svete prirode ili kvalitativne savršenosti, a tek sekundarno iz njegove ekonomske vrednosti.”

U *Alhemičaru* Coelho nam “otkriva” tajne alhemije:

“Knjiga koja je mladića najviše zanimala govorila je o glasovitim alhemičarima. Ti su ljudi cio svoj život posvetili dobivanju čistih kovina u laboratorijama. Vjerovali su da se kovina, ako se kuha mnoge i mnoge godine, oslobađa svih svojih svojstava, a na njenom mjestu ostane samo Duša Svijeta. Ta je Jedinstvena Tvar omogućavala alhemičarima da doznaju koješta o svemu na kugli zemaljskoj, jer je ona bila jezik kojim se sve na svijetu sporazumijevalo. Nazvali su to otkriće Velikim Djelom – koje je bilo sačinjeno od tekućeg i od krutog dijela.

- Zar nije dovoljno promatrati ljude i zanimanje da se otkrije taj jezik? – upita mladić.
- Opsjednut si pojednostavljenjem – ljutito odgovori Englez. – Alhemija je ozbiljan posao. Svaki korak valja učiniti upravo onako kako su to meštri podučavali.

Mladić otkrije da su tekući dio Velikog Djela zvali Životnim Eliksirom. Liječio je sve bolesti, a osim toga sprečavao da alhemičar ostari. A čvrsta se tvar zvala Kamen Mudraca.

- Nije lako otkriti Kamen Mudraca – reče Englez. – Alhemičari su u laboratorijama provodili mnoge godine, gledajući vatru koja pročišćava kovine. Toliko su gledali u vatru, da su im se iz glava uskoro izgubile sve taštine ovoga svijeta. I tako su, nekog lijepog dana, otkrili da je pročišćavanje kovina pročistilo i njih same. Mladić se sjeti Trgovca Kristalom. Bio je govorio kako je dobro što čisti Kristal, jer se tako obojica oslobađaju loših misli. Svakim je danom bio sve uvjereniji da se alhemija može naučiti i iz svakidašnjeg života.

“Osim toga – reče Englez – Kamen Mudraca ima jednu očaravajuću osobinu. Već mala krhotina kamena može pretvoriti velike količine neke kovine u zlato. Nakon te rečenice mladićevo se zanimanje za alhemiju silno poveća. Mislio je kako bi, uz malo strpljenja, mogao sve pretvoriti u zlato. Čitao je o životima ljudi kojima je to uspjelo: Helevetius, Elias, Fulcanelli, Geber. Bile su to očaravajuće dogodovštine: svi su do kraja proživjeli svoju Osobnu Legendu. Putovali su, upoznawali mudrace, činili čuda pred ljudima koji nisu u to vjerovali, imali Kamen Mudraca i Životni Elikvir. Ali, kada je htio naučiti kako postići Veliko Djelo, potpuno se izgubio. Samo crteži, šifrirane upute, nerazumljivi tekstovi.”

Iranci, kao i u književnosti, u sufizmu prave nevjerovatan simbolički

obrat pa, preuzimajući alhemičarske simbole, razvijaju sasvim novu metodu "pretvaranja nečega u nešto bolje".

„Evo još nekoliko naznaka od neprocjenjive vrijednosti: 'Svaki put kada srce uzdahne za Prijestoljem, Prijestolje uzdahne za srcem, tako da se oni susreću... Svaki dragi kamen (to jeste svaki od elemenata svjetlosnog čovjeka), koji je po sebi, usmjerava prema tebi jedno mističko stanje ili jednu vizualizaciju na Nebu koja mu je sukladna, bilo da je to oganj gorljive čežnje, nježnost ili ljubav. Svaki put kada od tebe uzlazi svjetlo, prema tebi silazi drugo svjetlo, i svaki put kada se od tebe uzdižu krijesovi, prema tebi se spuštaju drugi krijesovi, koji su onima sukladni... Ukoliko su njihove energije u ravnoteži, oni će se susresti na pola puta (između Neba i Zemlje)... Ali kada tvoja svjetlosna supstanca naraste u tebi, tada je ona ta koja postaje ono Sve u odnosu na svoju sličnost na Nebu; tada je svjetlosna supstanca na Nebu ta koja uzdiše za tobom, jer sada si ti taj koji nju privlači, i ona se spušta prema tebi. Tako je tajanstvo mističkog putovanja.' Ovaj opis, istinu govoreći, zadivljuje; ali kako sufija prispjeva dotle? Najjednostavnije sredstvo ozbiljenja za njega je *dhikr* (*zikr*), nepretrgnuta molitva.“

Metod sufija je metod alhemije, ali ne Coelhove alhemije, nego alhemije zikra.

„Svjetlosti koje uzlaze i svjetlosti koje silaze: zikr silazi u zdenac srca i istovremeno omogućuje mistikov izlazak iz zdenca tame. U istovremenosti ovih koncentričnih kretnji navješta se zamatanje i rast suptilnog svjetlosnog organizma. Opisi se kompliciraju i zapliću kako bi se razmrsili kod Najma Kobraa u onoj *visio smaragdina* ka kojoj vode one kretnje. 'Naš metod je metod alhemije', veli šejh: 'riječ je o izvlačenju suptilnog svjetlosnog organizma ispod planina pod kojima leži zatočenik'.“

Dok je za Coelha alhemija sredstvo za ostvarivanje cilja – bogatstva, za sufije alhemija predstavlja način za rast suptilnog svjetlosnog organizma.

Smaragdna ploča

U analizi dolazimo i do najvažnijeg pojma, a to je *Visio smaragdina*, Smaragdna ploča, Smaragdna tablica.

Prema predaji smaragdnu ploču Hermesa Trismegistosa, jedan od najstarijih alhemičarskih spisa, pronašao je Aleksandar Veliki u pohodu

na Egipat. Povijesničari sa druge strane tvrde da je njeno porijeklo na istoku, pa čak i da je moguće da je nastala u Kini. Što se same ploče tiče Grci i Egipćani su smaragdnom pored dragog kamena nazivali i zeleni granit, jer je malo vjerovatno da se "ploča" ove veličine mogla naći kao dragi kamen, niti da se u nju tako lako urežu slova.

Tekst Smaragdne ploče služio je vijekovima alhemičarima širom svijeta kao cjelovita filozofija "Velike umjetnosti" koja u sebi nosi tačnu recepturu za izradu Kamena mudrosti i Elikkira mladosti. Po riječima alhemičara izrada kamena je izuzetno jednostavan proces, ali samo tada kada su sastojci i procesi dobro proučeni i shvaćeni. I isto tako, tek pošto ste prvo stvorili kamen u svome srcu, metaforički govoreći. Jer stvaranje Kamena je isto što i stvaranje kosmosa. U suštini to je osnovno Hermesovo načelo "kako je gore tako je i dolje". Ali pored ovog, manje poznata i ništa manje bitna su i načela "sve je dobro" i "ne postoji ništa skriveno što neće biti otkriveno", božanska osobina ljudske duše je sposobnost prodiranja u suštinu svih stvari i njihovo prepoznavanje.

U *Alhemičaru* se u potpunosti slijede maksime hermetizma, pa se o alhemiji kaže: "Bijahu to čudne knjige. Govorile su o živi, soli, zmajevima i kraljevima, no, on nije uspijevaio razumjeti ama baš ništa. A činilo mu se da se jedna misao javlja gotovo u svim knjigama: sve je izraz samo jednog.

U nekoj od knjiga otkrije da najvažniji alhemijski tekst obseže samo nekoliko redaka i da je napisan na običnom smaragdu.

- To je Smaragdna pločica – objasni Englez – ponosan da može mladića podučiti.

- A ćemo onda toliko knjiga?

- Da bi se razumjeli ti reci – odvrati Englez, "ne osobito uvjeren u istinitost vlastitog odgovora." Nadalje se kaže: "Naučio sam da cio svijet ima jednu Dušu, a onaj tko je razumije, razumjet će i jezik stvari. Naučio sam da su mnogi alhemičari živjeli svoju Osobu Legendu i naposljetku otkrili Dušu Svijeta, Kamen Mudraca, Životni Eliksir. No, prvenstveno sam razumio kako su to toliko jednostavne stvari da mogu biti zapisane na običnom smaragdu."

Kulminacija romana *Alhemičar* je na samom kraju. Umjesto instrukcija o alhemiji, Alhemičar podučava Santijaga da sve što treba znati da ga je tome naučilo putovanje i da nedostaje samo jedno: „Alhemičar sam zato što sam Alhemičar – reče dok su pripremali jelo. - Tu sam

znanost naučio od svojih djedova, oni pak od svojih djedova i tako od postanka svijeta. U to se doba sva znanost Velikog Djela mogla zapisati na običnom smaragdu. No, ljudi nisu pridavali važnosti običnim stvarima i započehše pisati rasprave, tumačenja i filozofske studije. Počehše, također, govoriti kako bolje od drugih poznaju put. No, Smaragdna Pločica je još i danas živa.

Šta je pisalo na Smaragdnoj Pločici? – htio je doznati mladić.

Alhemičar započne crtati u pijesku, što nije trajalo dulje od pet minuta. Dok je crtao, mladić se sjeti starog kralja i trga gdje su se nekoć bili sreli. Činilo se da su otada prošle mnoge i mnoge godine.

To je pisalo na Smaragdnoj Pločici – reče Alhemičar kada je prestao pisati.

Mladić se približi i pročita riječi na pijesku.

To je nekakva formula – reče mladić pomalo razočaran Smaragdnom Pločicom. Nalikuje Englezovim knjigama.

Ne – odgovori Alhemičar. – To je kao let jastrebova. Ne može se razumjeti samo razumom. Smaragdna Pločica je najkraći put do Duše Svijeta.

„Mudraci su držali da je ovaj prirodni svijet samo slika i prilika Raja. Samo postojanje ovoga svijeta jamstvo je da postoji savršeniji svijet koji je on, Bog, stvorio da bi ljudi s pomoću vidljivih stvari, mogli razumjeti njegov duhovni nauk i čudesa njegove mudrosti. To zovem Djelovanjem.“

Moram li razumjeti Smaragdu Pločicu? – upita mladić.

Kada bi se nalazio u nekom alhemičarskom laboratoriju, možda bi sada bio pravi trenutak da započneš s traženjem najboljeg puta da shvatiš Smaragdu Pločicu. No, nalaziš se u pustinji. Stoga uroni u pustinju. Jednako će ti dobro poslužiti da shvatiš svijet, kao i bilo što drugo na površini zemaljske kugle. Ne moraš čak ni razumjeti pustinju. Dovoljno će biti da posmatraš obično zrnce pijeska i u njemu ćeš vidjeti sva čudesa Stvaranja.

Kako da uronim u pustinju?

Osluhni svoje srce. Ono zna sve, jer je došlo iz Duše Svijeta i jednog dana u nju će se vratiti.

Iz ovog pasusa možemo zaključiti kako je alhemija prastara mudrost, čiji korijeni sežu u kozmičku genezu. Autor nas je doveo do piramida i tamo nam predstavlja neku vrstu „svetog“ teksta, zapisanog na smaragdnoj ploči. A ta ploča postoji i danas i treba je tražiti u Egiptu, odakle potječe i hermetika koju je objavio bog Thoth (ili Hermes), egipatski

bog mudrosti kojega su helenisti slavili kao „majstora nad majstorima“. Evandjelje hermetizma kojega čini sadržaj smaragdne ploče, Coelho stavlja kao prapočetak svim religijama koje su se iz njega razvile. Smaragdna ploča je (po Coelho) ujedno i najkraći put do Duše svijeta s kojom on komunicira znakovitim jezikom. Ipak tajnu Smaragdne ploče Coelho ne otkriva čitaocu, ona ostaje njegova tajna.

S druge strane, kako Coelho relativizira, pojednostavljuje i uprošćava zapise sa Smaragdne ploče, u iranskom sufizmu razvila se čitava filozofija zasnovana na smaragdnoj svjetlosti i smaragdnoj ploči, ali ovdje nije riječ o tek pukom malenom dragom kamenu nego o smaragdnom stijenama na mističnoj planini Qaf, pa čak i o smaragdnom gradovima.

No, da krenemo sa zelenom svjetlošću: „Kod Najmoddina Kobraa će se iznova pojaviti paslika zdenca u dnu kojega je bačen sužanj iz Suhrawardijeve inicijacijske priče. Djelotvorno izbavljenje iz zdenca započinje u trenutku kada na njegovu otvoru bljesne nadnaravna zelena svjetlost. S druge strane, mi ćemo kod Suhrawardija istodobno naučiti tren u kojemu se dešava događaj i usmjerenje iz koga se izvlači ono iskustvo radikalne individuacije, proživljeno kao sjedinjenje sa osobnom svjetlosnom Formom. Ponoćno Sunce i nebeski pol: simboli Sjevera će se uskladiti da bi nam pokazali pravac mističkog Orijenta, to jeste Orijenta–vrela kojeg treba tražiti, ne na zemaljskim planisfernim mapama, makar i na istoku, nego na vrhuncu kozmičke planine.“ Corbin dalje navodi: „Zelena boja je znak srčanog života; žarka i čisto ognjena boja je znak vitalnosti duhovne energije, što će reći moći za ozbiljenje.“ Te: „Važnost zelene boje (boje pola) istječe iz cijelog tog konteksta, jer ona je boja srca i srčane životnosti; no, srce je slika Prijestolja, pol koji je kopija onostranog.“

Međutim u knjizi *Svjetlosni čovjek u iranskom sufizmu* pobija se osnovna teza hermetizma – „kako je gore tako je i dolje“: „Stoga mogućnost doseganja kozmičkog sjevera, smaragdne Stijene, je suštinski povezana sa strukturom dvojedinstva ljudske jedinice, koja virtualno obuhvaća, kao takva, transcendentnu dimenziju svjetla (Hermes i njegova Savršena Priroda, manihejski sljedbenik i njegova svjetlosna Forma itd.). Taj virtualitet sile sumnje i zaborava, pod različitim imenima koja ih raskrivaju kroz stoljeće, sile egzoterijskog Dana i sile Noći bez svjetlosti, nastojat će zagušiti i uništiti. Stoga se više ne predočuje to što jeste luminozna Noć, crna Svjetlost, o kojoj govore neke sufije, a koja nipošto nije mješavina božanskog svjetla i demonske sjene. Kazati da je

ovo dolje imitacija onoga gore, ne znači reći da ono dolje *jeste* ono gore. *Noć* odbačenih demonskih dubina ili, naprotiv, užas *dana* nadahnutog očaranjem tih dubina, možda su ondje dvije nemoći kojima podliježe zapadni čovjek. To dvoje nisu nipošto sastavni dijelovi luminozne Noći „orijentalca“, tj. „sjevernog čovjeka“, niti noći intrabožanskih visina.“

Pored zelene svjetlosti, iranski teozofi posebnu pažnju poklanjaju i crnoj svjetlosti, te odnosu između ove dvije svjetlosti smaragdne i crne: „Dimenzija nadsvijesti se simbolički najavljuje „crnom svjetlošću“; ova potonja predstavlja kod Najm Razija i Mohammada Lahijiya najvišu duhovnu etapu; kod Samnaniya ona označava početnu i najpogibeljniju etapu, onu koja neposredno prethodi posljednjoj teofaniji koja se navješta unutar zelene svjetlosti. U svakom slučaju, unutar njihova uzajamnog dodirivanja, između visio smaragdina i crne svjetlosti postoji i prepliće se jedno krunsko značenje.

Ideja „crne svjetlosti“ (per. *nur-e-siyah*) je ta koja nam, načelno, nalaže da lučimo razliku između ove dvije dimenzije od kojih nijedna ne bi mogla objasniti ono naddimenzionalno ili nerazlučivo nesvjesno. U mjeri u kojoj se dešava da mistički jezik „simbolizira“ sa fizičkim iskustvom, u tolikoj mjeri se čini da ovo potonje ponajbolje ilustrira ideju polariteta, i to ne toliko između svjesnog i nesvjesnog, koliko između nadsvjesnog i podsvjesnog.

U ovoj filozofiji dalje se razvija ideja pristupanja Smaragdnoj ploči: „Racionalno apstrahiranje ne raspolaže, u svojim likovanjima, drugim doli „mrtvom odorom“ jednog Anđela; svijet Paslika–arhetipova, autonomni svijet Likova i pojavnih Formi predstavlja obzorje angelologije. Motriti bića i stvari „u svjetlu sjevera“ znači gledati „u zemlju Hurqalye“, to jeste motriti svjetlom Anđela; ovim će se zazvati pristup smaragdnoj Stijeni, nebeskom polu, zazvat će se susret sa svijetom Anđela. A to pretpostavlja da pojedinačna osoba kao takva, bez ukazivanja na bilo šta uopćeno, virtualno raspolaže jednom transcendentnom dimenzijom. Nastajanje ove potonje će biti popraćeno vizionarskim opažanjem koje oblikuje opažaje nadosjetilnog i konstitutivnog zbira spoznaja koje se mogu sabrati u značenju hijerognoze.“

U iranskoj filozofiji je određena i topologija svjetlosne zemlje u kojoj se nalazi i visio smaragdina: „U svojim uzvratnim nabacivanjima (zoroastrijanizam, maniheizam, hermetizam, sufizam) taj Lik naznačava jedno isto usmjerenje: svjetlost Sjevera kao kapija onostranog, obitavališta gornjeg Sjevera koji predstavljaju unutarnje odaje, skrivaju svoju

vlastitu Svjetlost. Mistički Orijent, Orijent–vrela jeste nebeski pol, tačka usmjerenja duhovnog uzašašća, koja usmjerava prema svijetlećim palačama nematerijalne materije bića određenih u svom vječnom sada. To je oblast koja nije obilježena na našim mapama: raj Yima, svjetlosna Zemlja, Terra lucida, nebeska Zemlja Hurqalya. Prilazi tome se navješćuju u divoti jedne visio smaragdina, odsjaju osebujne zelene svjetlosti krajnjeg stupnja vizionarskog opažanja kod Najmoddina Kobraa i njegove škole.“

Filozofska spekulacija ide i dalje, pa se kod Suhrawardija razvija ideja o mističkoj zemlji sa smaragdnom gradovima: „To je, veli Suhrawardi, svijet na koji ukazuju drevni Mudraci kada svjedoče da iza svijeta osjetilnog postoji još jedan drugi svijet koji ima oblik i dimenzije, koji se, također, proteže u prostoru, premda nije riječ o obliku niti prostornosti istovjetnim onima koje mi opažamo u svijetu fizičkih tijela. To je „osmi“ *keshvar*, mistička Zemlja Hurqalya sa smaragdnom gradovima; ona je smještena na vrhu kozmičke planine koju postojeće predaje u islamu označavaju planinom Qaf.“

Osobna inicijacija – stizanje do cilja putovanja

Nakon što smo se upoznali sa Smaragdnom pločom dolazimo i do cilja našeg putovanja. Za iranske sufije cilj putovanja je mistički Orijent i spoznaja Gospodara. „Taj pojam Orijenta u avecijanskom inicijacijskom kazivanju savršeno se, dakle, poklapa sa pojmom kojeg Suhrawardi upotrebljava u svojoj vlastitoj „orijentalnoj teozofiji“; *Orijentalci* su oni koji, došavši odozgo, vraćaju se natrag ondje, prolazeći unutarnju inicijaciju koju opisuje *Kazivanje o „zapadnom“ izgonstvu*.

Oni dosežu onu „orijentalnu spoznaju“ (ilmishraqi) koja nije predodžbena spoznaja, već je ona neposredna Prisutnost spoznajnog na način na koji je prisutan onaj koji spoznaje samoga sebe. Latinski ekvivalent toga bi bio izraz *cognito matutina*, uobičajen u hermetizmu renesanse, a koji već postoji u terminologiji svetog Augustina. Dok je večernja, „okcidentalna“ spoznaja, *cognito vespertina*, spoznaja vanjskog čovjeka i vanjskih stvari, jutarnja, „orijentalna“ spoznaja, *cognito matutina*, je spoznaja svjetlosnog čovjeka, koji je prispio u „odaju koja sama sobom skriva svoje vlastito svjetlo“, tj., koji je prispio do smaragdne Stijene, a to je spoznaja koja jeste samospoznaja. Ova *cognito matutina* je u tom smislu *cognito polaris*, sjeverna zora na Nebu duše. Baš tu se

raskriva put pristupa dubokom smislu sufijske poslovice koja je ovdje na početku spomenuta: „Onaj ko spozna sebe, taj je spoznao svoga Gospodara“, što će reći taj spoznaje svoj nebeski *pol*.

U *Alhemičaru* cilj puta je postizanje materijalnog bogatstva, zemaljske besmrtnosti i ostvarivanje običnih ljudskih želja: „Sjeti se šta sam ti govorio: svijet je samo vidljivi dio Boga. A Alhemija u svemu tome predstavlja prenošenje duhovnog savršenstva na materijalni plan.“

Zaključak

Uparednom analizom tumačenja pojma visio smaragdina kod Henrya Corbina i Paula Coelhoa uočili smo da se radi o istim pojmovima i simbolima, ali tumačenje i poruke tog simbolizma su potpuno različite, čak bi se moglo reći suprotne. U knjizi *Svjetlosni čovjek u iranskom sufizmu* Henry Corbin nam predstavlja jedinstvenu filozofsku i teozofsku misao velikih Najmoddina Kobraa, Suhrawardija, Semnanija, Ibn Arabija, Molla Sadraa, te njihovu ideju filozofije svjetlosnog čovjeka, gdje se visio smaragdina pojavljuje u svoj svojoj nebeskoj ljepoti, te poprima obrise stijena na mističkoj planini Qaf i ulogu vodiča do spoznaje Gospodara svjetova. Iako je simbolika korištena u ovoj filozofiji povezana sa hermetizmom i iako Hermesa prizivaju kao duhovnog šejha, to nije hermetizam koji ne priznaje Bogu božanstvenost.

Nasuprot tome *Alhemičar* Paula Coelhoa je čudna mješavina misticizma, magije i hermetizma gdje je visio smaragdina tek obična pločica koja služi za postizanje materijalnog bogatstva. Coelhoov junak Santijago ne želi biti ni „spašen“, ni „oslobođen“, niti se želi podvrgnuti bilo kakvom teološkom nauku, već se želi uskladiti s prirodom, naučiti što više može o sebi i svemiru (spoznati sebe), uživati i radovati se sada i ovdje. Coelho u *Alhemičaru*, kroz mnoge primjere koje smo naveli u ovom radu, negira bilo kakav vid potrebe za institucionalnom religioznošću, zatim osporava čovjekovu potrebu za pronalaženjem Boga i Višeg smisla, jer je on sam na neki način bog ili bar paslika božija na zemlji. Dalje, Coelhoov svjetlosni čovjek lišen je svakog uzvišenijeg smisla, njemu je osnovni cilj i ispunjenje čovjekove misije na zemlji postizanje vlastite sreće. Svojim Alhemičarom negira jedan od osnovnih monoteističkih postulata, a to je da je čovjek stvoren da robuje Bogu, a ne svojim ovozemaljskim prohtjevima.

Literatura

- Burkhart, Titus, *Alhemija*, Styloss, 2007.
- Coelho, Paulo, *Alkemičar*, V. B. Z., Zagreb, 2012. (prevod Želimir Brala).
- Corbin, Henry, *Svjetlosni čovjek u iranskom sufizmu*, Naučnoistraživački institut „Ibn Sina“, Sarajevo, 2003. (prevod: prof. dr. Rešid Hafizović).
- Iolar, *Paganizam u teoriji i praksi*, Despot infinitus, Zagreb, 2013.

Emira Musa**Alchemy of happiness against alchemy of gold – Comparative analysis of interpretation of the concept “Visio smaragdina” at Henry Corbin and Paulo Coelho****Abstract**

According to tradition the Emerald Tablet of Hermes Trismegistos, one of the oldest alchemical writings, was found by Alexander the Great in his march to Egypt. Historians, however, claim that its origins are in the east, and even that it may have originated in China. The Emerald Tablet text has served for centuries to alchemists throughout the world as a complete philosophy that contains the precise recipe for creation of the philosopher’s stone and the Elixir of Youth, and at the core of this philosophy is the Hermes’s principle of “whatever is above is similar to what is below”. But besides this, the less well-known and no less important are the principles of “everything is good” and “there is nothing hidden that will not be revealed”. In the book *The Alchemist*, one of the most famous and most popular writers of today, Paulo Coelho consistently follows the principles of this philosophy. Iranian Sufism also developed a whole philosophy based on the emerald light and the emerald tablet, but here it is not about just a simple, small, precious stone, but about the emerald rocks on the mystical Mountain Qaf and even about the emerald cities. The book *The Man of Light in Iranian Sufism* refutes the basic principles of hermeticism. And although the symbolism used in this philosophy is associated with hermeticism, and although the Iranian Sufis recall Hermes as a spiritual sheikh, this is not hermeticism that does not recognize the divinity of God, but on the contrary.

Key words: Emerald Tablet, Symbolism, Coelho, Corbin, Iranian Philosophy, Alchemy.